

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 5.7.2005
KOM(2005) 304 galutinis

2005/129 (CNS)

Pasiūlymas

TARYBOS SPRENDIMAS

**dėl Bendrijos strateginių gairių kaimo plėtrai
(2007–2013 m. programavimo laikotarpis)**

(pateikta Komisijos)

{SEC(2005) 914 }

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

Siekiant suderinti kaimo plėtros politiką su Bendrijos prioritetais, Tarybos reglamento dėl Europos žemės ūkio kaimo plėtros fondo (EŽŪKPF) paramos kaimo plėtrai 9 straipsnyje numatyta priimti kaimo plėtros strategines gaires Bendrijos lygmeniu nuo 2007 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d. truksiančiam programavimo laikotarpiui. Šios gairės pridedamos prie šio sprendimo pasiūlymo.

Planuojama Bendrijos strateginių gairių priėmimo data – 2005 m. ruduo. Bendra stebėsenos ir įvertinimo struktūra turėtų būti visapusiškai parengta iki 2005 m. pabaigos.

Įdiegusios šiuos elementus, 2005 m. pabaigoje – 2006 m. pradžioje valstybės narės galės parengti galutinius nacionalinius strateginius planus, o per pirmąją 2006 m. pusmetį, susitarusios dėl pagrindinių krypčių, jos galės parengti galutinį išsamų programavimą. Antrasis 2006 m. pusmetis būtų skirtas patvirtinimo procesui.

Pasiūlymas

TARYBOS SPRENDIMAS

**dėl Bendrijos strateginių gairių kaimo plėtrai
(2007–2013 m. programavimo laikotarpis)**

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartį,

atsižvelgdama į Tarybos reglamentą (EB) Nr. .../... dėl Europos žemės ūkio kaimo plėtros fondo (EŽŪKPF) paramos kaimo plėtrai¹, ypač į jo 9 straipsnio 2 dalies pirmąjį sakinį,

atsižvelgdama į Komisijos pasiūlymą,

atsižvelgdama į Europos Parlamento nuomonę²,

kadangi:

- (1) Pagal Reglamento (EB) Nr. .../... 9 straipsnio 1 dalį numatoma, kad siekiant apibrėžti kaimo plėtros prioritetus, Bendrijos lygmeniu turėtų būti priimtos strateginės gairės kaimo plėtrai nuo 2007 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d. truksiančiam programavimo laikotarpiui.
- (2) Strateginės gairės nurodo sritis, kurios yra svarbios siekiant įgyvendinti Bendrijos prioritetus, visų pirma susijusius su Geteborge patvirtintais darnaus vystymosi tikslais ir atnaujinta Lisabonos strategija ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui.
- (3) Remdamasi šiomis strateginėmis gairėmis kiekviena valstybė narė parengia savo nacionalines kaimo plėtros strategijas, sudarančias kaimo plėtros programų parengimo orientacinį pagrindą.
- (4) Europos Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pateikė savo nuomonę³.
- (5) Regionų komitetas pateikė savo nuomonę⁴,

---

¹ OL L ..., ..., p. ....

²

³

⁴

NUSPRENDĖ:

Vienintelis straipsnis

Priimamos priede išdėstytos Bendrijos strateginės gairės kaimo plėtrai 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu.

Priimta

*Tarybos vardu
Pirmininkas*

PRIEDAS

Bendrijos strateginės gairės kaimo plėtrai 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu

1. ĮVADAS

Naujajame kaimo plėtros reglamente apibrėžiamas kaimo plėtros paramos fondo teikiamos paramos tikslas ir taikymo sritis. Pagal šį reglamentą Bendrijos strateginėse gairėse apibrėžiamos sritys, kurios yra svarbios siekiant įgyvendinti Bendrijos prioritetus, visų pirma susijusius su Geteborge patvirtintais darnaus vystymosi tikslais ir atnaujinta Lisabonos strategija ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui.

Bendrijos strateginės gairės kaimo plėtrai padės:

- nustatyti ir susitarti dėl sričių, kuriose ES teikiama parama kaimo plėtrai sukuria didžiausią pridėtinę vertę visos ES mastu;
- susieti pagrindinius ES prioritetus (Lisabona, Geteborgas) ir paversti juos kaimo plėtros politikos dalimi;
- užtikrinti suderinamumą su kitomis ES politikos kryptimis, visų pirma, sanglaudos ir aplinkosaugos srityje;
- drauge įgyvendinti naująją į rinką orientuotą bendrąją žemės ūkio politiką ir jos sąlygotas būtinas pertvarkymo priemones senosiose ir naujosiose valstybėse narėse.

2. KAIMO PLĖTRA IR BENDRIEJI BENDRIJOS TIKSLAI

2.1. BŽŪP ir kaimo plėtra

Žemės ūkis išlieka vienu didžiausių kaimo žemės naudotoju ir pagrindiniu kraštovaizdžio ir aplinkos kokybę lemiančiu veiksnio. BŽŪP ir kaimo plėtros svarba bei aktualumas dar labiau išaugo po paskutinio Europos Sąjungos plėtros etapo.

Be dviejų BŽŪP ramsčių – rinkos politikos ir kaimo plėtros – daug Europos kaimo vietovių susidurtų su vis rimtesnėmis ekonominėmis, socialinėmis ir aplinkosaugos problemomis. Europos žemės ūkio modelis atspindi daugiafunkcinę ūkininkavimo svarbą kraštovaizdžio, maisto produktų ir kultūros bei gamtos paveldo turtingumui ir įvairovei.⁵

Pagrindinius BŽŪP, rinkos ir kaimo plėtros politikos krypties principus 2001 m. Geteborge nustačiusi Europos Vadovų Taryba juos patvirtino 2003 m. birželio mėn. Tesalonikuose priimtose Lisabonos strategijos išvadose – *intensyvi ūkinė veikla privalo būti suderinta su tvariu gamtos išteklių naudojimu*.

---

⁵ Pirmininkaujančios valstybės narės išvados 1997 m. Liuksemburgo, 1999 m. Berlyno ir 2002 m. Briuselio Europos Vadovų Tarybai bei 2005 m. kovo 14 d. Žemės ūkio tarybai.

„Intensyvi ūkinė veikla privalo būti suderinta su tvarių gamtos išteklių naudojimu ir atliekų lygiu, išlaikydama biologinę įvairovę, išsaugodama ekosistemas ir išvengdama dykumėjimo. Siekdama šių uždavinių, Europos Vadovų Taryba susitaria, kad bendrosios žemės ūkio politikos ir jos įgyvendinimo ateityje uždaviniai turėtų prisidėti prie darnaus vystymosi, sustiprindami dėmesį, skiriamą sveikų ir aukštos kokybės produktų, ekologiškų gamybos metodų, įskaitant aplinką tausojančią gamybą, atsinaujinančių žaliavų ir biologinės įvairovės apsaugos skatinimą.“

Pirmininkaujančios valstybės narės išvados, Europos Vadovų Taryba, Geteborgas, 2001 m.

Reformuota BŽŪP ir kaimo plėtra per ateinančius metus gali itin prisidėti prie konkurencingumo ir darnaus vystymosi.

2.2. Darniosios žemdirbystės siekis: 2003 m. ir 2004 m. BŽŪP reformos

2003 ir 2004 m. BŽŪP reformos yra svarbus žingsnis pirmyn siekiant **didinti** ūkininkavimo veiklos **konkurencingumą ir jos tvariąją plėtrą** ES bei apibrėžti tolesnių reformų struktūrą. Kainų palaikymo garantijas sumažinusios viena po kitos įvykdytos reformos sustiprino Europos žemės ūkio konkurencingumą. Atsietųjų tiesioginių išmokų įvedimas skatina ūkininkus reaguoti į vartotojų paklausos, o ne kiekybinio pobūdžio politinių paskatų siunčiamus rinkos signalus. Kompleksiškas aplinkos, maisto saugos, gyvūnų sveikatos ir gerovės standartų susiejimas stiprina vartotojų pasitikėjimą ir aplinką tausojantį ūkininkavimą.

2.3. Kaimo plėtra 2007–2013 m.

Būsima kaimo plėtros politika orientuota į tris pagrindines sritis: žemės ūkio maisto produktų ekonomiką, aplinkosaugą ir platesnę kaimo ekonomiką bei gyventojus. Naujos kartos kaimo plėtros strategijos ir programos bus formuojamos konkurencingumo kryptimi žemės ūkio, maisto ir miškininkystės srityse, žemės tvarkymo ir aplinkos kryptimi ir gyvenimo kokybės (veiklos įvairinimo) kryptimi kaimo vietovėse.

Konkurencingumo kryptyje keletas priemonių bus skirtos žmogiškajam ir fiziniam kapitalui žemės ūkio, maisto ir miškininkystės sektoriuose (žinių perdavimo ir naujovių skatinimas) ir kokybiškos produkcijos gamybai. Žemės tvarkymo ir aplinkos kryptimi numatytos priemonės gamtos ištekliams apsaugoti ir pagerinti, taip pat didelės gamtinės vertės ūkininkavimo ir miškininkystės sistemoms bei Europos kaimo vietovių kultūros kraštovaizdžiams išsaugoti. Trečioji kryptis padeda išplėtoti vietos infrastruktūrą ir žmogiškąjį kapitalą kaimo vietovėse, siekiant pagerinti sąlygas ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui visuose sektoriuose bei ūkinės veiklos įvairinimui.

Ketvirtoji sritis, kuri remiasi *Leader* patirtimi, numato galimybes įdiegti vadybos naujoves, pritaikant vietinių bendruomenių iš apačių kylantį požiūrį į kaimo plėtrą.

2.4. Sunkumų įveikimas

Padėtis kaimo vietovėse yra labai įvairi: atokiose kaimo vietovėse mažėja gyventojų skaičius ir jos išgyvena nuosmukį, tuo tarpu užmiesčio vietovės junta vis didesnę miesto centrų spaudimą. Pagal EBPO apibrėžimą, grindžiamą gyventojų tankiu, 25 valstybių narių ES kaimo regionai⁶ sudaro 92 % visos teritorijos. Be to, 19 %

⁶

EBPO apibrėžimas pagrįstas kaimo bendruomenėse gyvenančių gyventojų tankiu (t. y. mažiau nei 150 gyventojų 1 km²) konkrečiame NUTS III regione. Žr. Išplėstinį poveikio įvertinimą SEK (2004) 931. Šis

gyventojų gyvena regionuose, kuriuose vyrauja kaimo vietovės, o 37 % – regionuose, kuriuose didelę dalį sudaro kaimo vietovės. 25 valstybių narių ES šie regionai sukuria 45 % bendrosios pridėtinės vertės (BPV), juose dirba 53 % visų dirbančiųjų, tačiau pagal socialinius ir ekonominius rodiklius, įskaitant struktūrinius rodiklius⁷, paprastai šie regionai yra linkę atsilikti palyginti su ne kaimo vietovėmis. Kaimo vietovėse vieno gyventojo pajamos apytiksliai trečdaliu mažesnės⁸, moterų užimtumo lygiai yra žemesni, paslaugų sektorius silpniau išvystytas, aukštojo išsilavinimo lygis paprastai yra žemesnis, mažesnis skaičius namų ūkių turi prieigą prie „plčiajuosčio“ interneto. Atokumas ir provincialumas yra pagrindinės kai kurių kaimo regionų problemos. Šie trūkumai paprastai dar labiau paaštrėja regionuose, kuriuose didelę dalį sudaro kaimo vietovės, nors bendras visos ES vaizdas gali iš esmės skirtis skirtingose valstybėse narėse. Galimybių, kontaktų ir mokymo infrastruktūros stoka yra ypač būdinga atokiose kaimo vietovėse gyvenančių moterų ir jaunimo problema.

15 valstybių narių ES žemės ūkis pagamina 2 % BVP, naujosiose valstybėse narėse – 3 % ir daugiau nei 10 % – Rumunijoje ir Bulgarijoje. Žemės ūkyje dirbančiųjų skaičius naujosiose valstybėse narėse (12 %) triskart didesnis nei senosiose valstybėse narėse (4 %). Bulgarijoje ir Rumunijoje užimtumo žemės ūkyje lygis yra pastebimai aukštesnis.

Bendras ES žemės ūkio ir maisto produktų sektorius sudaro svarbią ES ekonomikos dalį – jame yra sukurta 15 milijonų darbo vietų (8,3 % bendro užimtumo) ir sukurama 4,4 % BVP 25 valstybių narių ES. ES yra didžiausia pasaulyje maisto ir gėrimų gamintoja, kurios bendra produkcija vertinama 675 milijardais eurų. Tačiau šis sektorius išlieka labai susiskaldęs ir nevienalytis dydžio prasme, kas lemia jame veikiančių įmonių galimybes ir grėsmę⁹. Miškininkystėje ir susijusiose pramonės šakose dirba apytiksliai 3,4 milijono žmonių, metinė apyvarta siekia 350 milijardų, tačiau šiuo metu panaudojama tik 60 % metinio miškų prieauglio¹⁰.

Žemės ūkis ir miškininkystė sudaro 77 % visų žemės naudmenų 25 valstybių narių ES. Žemės ūkio veiklos poveikis aplinkai išsaugojant ir gerinant gamtos išteklius pastaraisiais metais buvo gana įvairialypis. Dėl vandens kokybės pažymėtina, kad bendras azoto perteklius senosiose valstybėse narėse iš esmės nepasikeitė nuo 1990 m. Daugelyje sričių tebelieka neišspręstos amoniako išmetamųjų teršalų, eutrofikacijos, dirvožemio erozija ir biologinės įvairovės mažėjimo problemos. Tačiau nuolat auga ekologinei gamybai (5,4 mln. ha 25 valstybių narių ES) ir atsinaujinantiems šaltiniams (0,9 mln. ha 15 valstybių narių ES) skirtos žemės ūkio paskirties žemės dalis. Ilgalaikių klimato kaitos tendencijų vaidmuo ūkininkavimo ir miškininkystės modeliams nuolat auga. Biologinės įvairovės apsaugos srityje buvo žengti žingsniai pirmyn įgyvendinus Natura 2000 programą – jai buvo priskirta apytiksliai 12–13 % žemės ir miškų ūkio vietovių. Didelės gamtinės vertės ūkininkavimo sistemos atlieka svarbų vaidmenį išsaugodamos biologinę įvairovę ir buveines, kraštovaizdžius ir dirvožemio kokybę. Daugumoje valstybių narių šios ūkininkavimo sistemos apima nuo 10 % iki 30 % visos žemės ūkio paskirties

---

apibrėžimas yra vienintelis tarptautiniu mastu pripažintas kaimo vietovių apibrėžimas. Tačiau tam tikrais atvejais jis ne visiškai atsižvelgia į tankiau apgyvendintų kaimo vietovių, visų pirma užmiesčio zonų, gyventojus.

⁷ Europos Vadovų Tarybos pavasario ataskaitos statistinis priedas, SEK (2005) 160.

⁸ Matuojant kaip BVP perkamosios galios paritetui.

⁹ Šaltinis: „E-Business Market Watch ICT“ and e-Business“, Įmonių GD, 2003 m. liepos mėn.

¹⁰ KOM(2005) 84 galutinis „Ataskaita apie ES miškininkystės strategijos įgyvendinimą“, p. 2.

žemės¹¹. Kai kuriose vietovėse nutraukta ūkininkavimo veikla galėtų sukelti rimtą ekologinę riziką¹².

Todėl kaimo vietovėms ateinančiais metais teks įveikti konkrečius ekonomikos augimo, darbo vietų kūrimo ir darnaus vystymosi sunkumus. Tačiau kaimo vietovės siūlo realias galimybes savo augimo naujuose sektoriuose potencialo, kaimo prekių ir paslaugų bei turizmo paslaugų teikimo, patrauklumo gyventi ir dirbti, taip pat jų kaip gamtos išteklių šaltinio bei labai vertinamų kraštovaizdžių vaidmens prasme.

Kintančiai rinkos paklausai Europoje ir pasaulyje patenkinti, žemės ūkio ir maisto sektoriai privalo pasinaudoti naujųjų metodų, technologijų ir naujovių siūlomomis galimybėmis. Visų pirma, investicijos į pagrindinius žmogiškojo kapitalo išteklius leis kaimo vietovėms ir žemės ūkio maisto produktų sektoriui užtikrintai žvelgti į ateitį.

Atnaujindama Lisabonos strategiją Europos Vadovų Taryba dar kartą patvirtino, kad Lisabonos strategija turėtų būti suprantama atsižvelgiant į platesnį darnaus vystymosi kontekstą, kad dabartiniai poreikiai privalo būti patenkinami nepakenkiant ateinančių kartų galimybėms patenkinti savus poreikius.¹³ Naujasis programavimo laikotarpis numato unikalią galimybę perorientuoti paramą iš naujojo žemės ūkio plėtros fondo į ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą ir darnumą. Šiuo požiūriu ji visiškai atitinka Deklaraciją dėl darnaus vystymosi pagrindinių principų¹⁴ ir atnaujintą Lisabonos veiksmų programą¹⁵, kuria siekiama sutelkti išteklius siekiant paversti Europą patrauklia vieta investuoti ir dirbti, skatinti žinias ir naujoves ekonomikos augimo bei daugiau ir geresnių darbo vietų kūrimo tikslu.

Kaimo plėtros politika privalo padėti kaimo vietovėms pasiekti šiuos uždavinius 2007–2013 m. Tam reikia kaimo vietovių konkurencingumui, darbo vietų kūrimui ir naujovėms taikyti strategiškesnį metodą, o įgyvendinant programas – patobulintą valdymą. Privaloma skirti didesnę dėmesį toliaregiškoms investicijoms į žmones, pažangiąją patirtį ir kapitalą žemės ir miškų ūkio sektoriuose, naujiems ekologiškų ir abipusiškai naudingų paslaugų teikimo būdams, taip pat naujų bei geresnių darbo vietų kūrimui ypač moterų ir jaunimo veiklos įvairinimo principu. Padėdama ES kaimo vietovėms išnaudoti visą savo kaip patrauklių vietų investuoti, gyventi ir dirbti, potencialą, kaimo plėtros politika gali atlikti savo vaidmenį Europos teritorijos darniame vystyme.

3. BENDRIJOS PRIORITETŲ KAIMO PLĖTRAI APIBRĖŽIMAS 2007–2013 M.

Atsižvelgiant į kaimo plėtros reglamente nustatytus uždavinius, šiomis gairėmis nustatomi Bendrijos prioritetai, kuriais siekiama integruoti Lisabonos ir Geteborgo Europos Vadovų Tarybų išvadose išdėstytus pagrindinius politinius prioritetus.

¹¹ Šaltinis: IRENA projektas, <http://webpubs.eea.eu.int/content/irena/index.htm>.

¹² Pridedamame atnaujiname poveikio vertinime (SEK (2005) 914) pateikiama pagrindinių rodiklių grupė žemėlapių pavidalu, leidžiančių susidaryti pradinės padėties vaizdą, su kuriuo galima palyginti daromą pažangą.

¹³ Pirmininkaujančios valstybės narės išvados 2005 m. kovo 22–23 d. Briuselio Europos Vadovų Tarybai, 42 punktas.

¹⁴ Pirmininkaujančios valstybės narės išvadų 2005 m. birželio 16–17 d. Briuselio Europos Vadovų Tarybai priedas, KOM(2005) 218 galutinis.

¹⁵ Pranešimas pavasario Europos Vadovų Tarybai, „Dirbant kartu augimo ir darbo vietų labui. Nauja Lisabonos strategijos pradžia“, KOM(2005) 24 galutinis, 2005 m. vasario 2 d.

Kiekvienai prioritetų grupei pateikiami pagrindiniai veiksmai. Remdamasi šiomis strateginėmis gairėmis, kiekviena valstybė narė parengia savo nacionalines kaimo plėtros strategijas, sudarančias kaimo plėtros programos sudarymo orientacinį pagrindą.

3.1. Žemės ir miškų ūkio konkurencingumo didinimas

Gairė

Europos žemės ir miškų ūkio bei žemės ūkio maisto produktų sektorius turi didelį potencialą toliau teikti aukštos kokybės ir pridėtinės vertės produktus, tenkinančius įvairiapusę ir augančią Europos vartotojų ir pasaulio rinkų paklausą.

1 krypčiai skirti ištekliai turėtų prisidėti prie stipraus ir dinamiško Europos žemės ūkio maisto produktų sektoriaus, orientuojantis į **žinių perdavimą ir naujoves maisto grandinėje bei investicijų į tokius prioritetinius sektorius, kaip fizinį ir žmogiškąjį kapitalą**.

Siekdamos įgyvendinti šiuos prioritetus, valstybės narės turėtų orientuoti paramą į tokius pagrindinius savo veiksmus:

- **sudaryti sąlygas naujovėms ir naudojimuisi mokslo tiriamąja veikla.** Naujovių svarba Europos ūkininkavimo, žemės ūkio maisto produktų ir miškininkystės sektoriams nuolat auga. Nors didžiosios Europos žemės ūkio maisto produktų bendrovės dažnai žengia koja kojon su naujomis tendencijomis, nauji produktai ir procesai galėtų pastebimai pagerinti mažesniųjų perdirbimo įmonių ir ūkių veiklos rezultatus. Visų pirma, naujos bendradarbiavimo formos galėtų sudaryti sąlygas pasinaudoti mokslo tiriamąja veikla, naujovėmis ir veiksmais, vykdomais pagal 7-ąją pagrindų programą¹⁶;
- **integravimo į žemės ūkio produktų grandinę gerinimas.** Europos maisto pramonė yra viena konkurencingiausių ir pažangiausių pasaulyje, bet susiduria su augančia pasauline konkurencija. Kaimo ekonomika turi dideles galimybes kurti naujus produktus ir jais prekiauti, išsaugoti daugiau vertės kaimo vietovėse vykdydama kokybės programas ir pakelti Europos produktų prestižą užsienyje. Konsultacinių paslaugų ir paramos pasitelkimas Bendrijos standartams įgyvendinti prisidės prie šio integracijos proceso. Į rinką orientuotas žemės ūkio sektorius padės toliau stiprinti Europos žemės ūkio maisto produktų sektoriaus kaip pagrindinio darbdavio ir ekonomikos augimo šaltinio statusą;
- **Informacijos ir ryšių technologijų (IRT) įsisavinimo ir paplitimo skatinimas.** Yra pripažinta, kad visas žemės ūkio maisto produktų sektorius nepakankamai įsisavina IRT. Ypač tai pasakytina apie smulkujų verslą. Išskyrus dideles daugiašales kompanijas ir didesnius jų tiekėjus, e. verslo taikomųjų programų naudojimo lygis tebėra labai žemas¹⁷. Kaimo plėtros lėšos turėtų papildyti būsimas Komisijos iniciatyvas, tokias kaip i2000 e. verslo (visų pirma susijusias su MVI), e. įgūdžių ir e. mokymosi srityse¹⁸;

¹⁶ Šiame kontekste taip pat reikėtų atsižvelgti į Žemės ūkio tyrimų nuolatinio komiteto (*angl.* SCAR) darbą.

¹⁷ Šaltinis: „E-Business Market Watch ICT and e-Business“, Įmonių GD, 2003 m. liepos mėn.

¹⁸ KOM(2005) 229 „i2010 – Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“.

- **dinaminio verslumo skatinimas.** Pastarojo meto reformos Europos ūkininkavimo veiklai sukūrė į rinką orientuotą aplinką. Tai atveria naujas galimybes ūkininkavimo veiklai. Visgi, šio ekonominio potencialo išnaudojimas priklausys nuo **strateginių ir organizacinių** įgūdžių išplėtojimo;
- **žemės ūkio ir miškininkystės produktų naujų realizavimo rinkų plėtojimas.** Naujos realizavimo rinkos gali sukurti didesnę pridėtinę vertę. Parama investicijoms ir mokymams **ne maisto gamybos** srityje pagal kaimo plėtros programą gali papildyti pagal pirmąjį ramstį įgyvendinamas priemonės, sukurdamą naujoviškas gaminių realizavimo rinkas ar padėdama plėtoti **atsinaujinančios energijos** medžiagas, biokurą ir gamybinius pajėgumus;
- **ūkių ir miškininkystės veiklos ekologinių rezultatų gerinimas.** Ilgalaikis darnumas priklausys nuo sugebėjimo gaminti tokius gaminius, kuriuos vartotojai norės pirkti, ir tuo pačiu laikytis aukštų aplinkosaugos standartų. Investavimas į ekologiškai geresnius veiklos rezultatus taip pat gali sąlygoti gamybos veiksmingumą, tokiu būdu sukurdamas abipusiškai naudingą padėtį;
- **žemės ūkio sektoriaus pertvarkymas.** Kaimo plėtra – pagrindinė pertvarkymo priemonė, visų pirma naujosiose valstybėse narėse. ES plėtra pakeitė žemės ūkio žemėlapi. Sėkmingas žemės ūkio prisitaikymas gali tapti pagrindiniu žemės ūkio sektoriaus konkurencingumo ir aplinką tausojančio poveikio gerinimo, taip pat naujų darbo vietų kūrimo ir augimo susijusiose ekonomikos srityse skatinimo veiksmu. Visos valstybės narės turėtų skatinti žemės ūkio sektoriaus pasirengimą pokyčiams, susijusiems su šio sektoriaus pertvarka, aktyviai imtis ūkininkų mokymo ir perkvalifikavimo, visų pirma kiek tai yra susiję su turimais pritaikomais įgūdžiais.

Siekiant pagerinti kartų pasikeitimą žemės ūkyje, reikėtų apsvarstyti pagal 1 kryptį turimų priemonių, pritaikytų **jaunų ūkininkų** poreikiams, derinius.

3.2. Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas

Gairė

Siekiant apsaugoti ir pagerinti ES gamtos išteklius bei kraštovaizdžius kaimo vietovėse, **2 kryptčiai** skirti ištekliai turėtų būti skirti trimis ES lygmens prioritetinėms sritims: ***biologinei įvairovei ir didelės gamtinės vertės ūkininkavimo ir miškininkystės sistemų išsaugojimui, vandeniui ir klimato kaitai.*** 2 kryptties priemonės turėtų būti naudojamos siekiant integruoti šiuos aplinkos uždavinius ir prisidėti prie žemės ūkio ir miškininkystės tinklo Natura 2000 įgyvendinimo, Geteborge priimto įsipareigojimo iki 2010 m. pakeisti biologinės įvairovės mažėjimo tendenciją, prie Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindų direktyvos uždavinių ir Kioto protokolo tikslų klimato kaitai sušvelninti įgyvendinimo.

Siekdamos įgyvendinti šiuos prioritetus, valstybės narės turėtų orientuoti paramą į tokius pagrindinius savo veiksmus:

- **ekologinių paslaugų ir gyvūnams nekenkiančios ūkininkavimo praktikos skatinimas.** Europos piliečiai tikisi, kad ūkininkai laikysis privalomų standartų. Lygiai taip pat daugelis sutinka, kad ūkininkams turėtų būti atlyginama už sutikimą prisiimti toliau siekiančius įsipareigojimus ir už jų teikiamas

paslaugas, kurių vien tik rinka negalėtų suteikti, visų pirma tokių ypatingų išteklių, kaip vanduo ir dirvožemis, atveju;

- **kultivuojamo kraštovaizdžio išsaugojimas.** Europoje didžiąją vertingos kaimo aplinkos dalį sukūrė žemės ūkis. Tinkamos ūkininkavimo sistemos padeda išsaugoti kraštovaizdžius ir buveines, pradedant šlapžemėmis ir baigiant išdžiūvusiomis pievomis ir ganyklomis kalnuose. Daugelyje sričių tai sudaro svarbią kultūros ir gamtos paveldo dalį, taip pat lemia bendrą kaimo vietovių patrauklumą gyventi ir dirbti;
- **kova su klimato kaita.** Žemės ūkis ir miškininkystė pirmąją plėtodami atsinaujinančios energijos ir žaliavų šaltinius biologinę energiją naudojančioms įrenginiams. Kuriant šiuos energijos šaltinius, privaloma atsižvelgti į tai, jog būtina mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas ir išsaugoti miškų savybę sugerti anglies dvideginio daugiau nei jo išskirti bei išsaugoti organines medžiagas dirvožemio sudėtyje;
- **indėlio į ekologinę žemdirbystę stiprinimas.** Ekologinė žemdirbystė – tai visa apimantis požiūris į darniąją žemdirbystę. Šia prasme jo indėlis įgyvendinant aplinkosaugos ir gyvūnų gerovės uždavinius galėtų būti dar labiau sustiprintas;
- **ekologinių (ekonominių) abipusiškai naudingų iniciatyvų skatinimas.** Ekologinių prekių teikimas, visų pirma įgyvendinant ekologiško ūkininkavimo priemones, gali prisidėti prie kaimo vietovių ir jose gaminamų maisto produktų savitumo. Šios ekologinės prekės gali tapti ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo pagrindu teikiant turizmo paslaugas ir kaimo prekes bei paslaugas, ypač kai šios yra susijusios su turizmo, amatų, mokymų ar ne maisto sektoriaus įvairinimu;
- **teritorinės pusiausvyros skatinimas.** Kaimo plėtros programos gali itin prisidėti prie kaimo vietovių patrauklumo didinimo. Jos taip pat gali padėti užtikrinti, kad konkurencingoje, žiniomis pagrįstoje ekonomikoje būtų išlaikyta darni miesto zonų ir kaimo vietovių pusiausvyra. Drauge su kitomis programomis kryptimis, žemės tvarkymo priemonės gali teigiamai prisidėti prie ūkinės veiklos erdvinio paskirstymo ir teritorinės sanglaudos.

3.3. Gyvenimo kokybės kaimo vietovėse gerinimas ir veiklos įvairinimo skatinimas

Gairė

Ūkinės veiklos kaime įvairinimui ir gyvenimo kaimo vietovėse kokybės gerinimui pagal **3 kryptį** skiriami ištekliai turėtų prisidėti prie **svarbiausio prioriteto, t.y. kurti užimtumo galimybes**. 3 krypties priemonių grupė visų pirma turėtų būti naudojama skatinti gebėjimų stiprinimą, įgūdžių įgijimą ir organizavimą vietos strategijai parengti ir taip pat padėti užtikrinti kaimo vietovių patrauklumą ir ateities kartoms. Skatinant mokymus, informaciją ir verslumą, reikėtų atsižvelgti į konkrečius moterų ir jaunimo poreikius.

Siekdamos įgyvendinti šiuos prioritetus, valstybės narės turėtų orientuoti paramą į tokius pagrindinius savo veiksmus:

- **ūkinės veiklos ir užimtumo lygio didinimas platesniame kaimo ekonomikos kontekste.** Veiklos įvairinimas yra būtinas kaimo vietovių augimui, užimtumui ir darniam vystymuisi, nes prisideda prie geresnės teritorinės pusiausvyros tiek ekonomine, tiek ir socialine prasme. Turizmas, amatai ir kaimo prekių bei

paslaugų teikimas yra daugelio regionų augimo faktorius, atveriantis galimybes tiek įvairinti veiklą pačiame ūkyje, tiek steigti labai mažas įmones platesniame kaimo ekonomikos kontekste;

- **moterų įsiliejo į darbo rinką skatinimas.** Vietos iniciatyvos, skirtos sukurti vaikų priežiūros infrastruktūrą kaimo vietovėse, gali pagerinti moterų užimtumo galimybes ir palengvinti jų galimybes dalyvauti darbo rinkoje. Šioms iniciatyvoms galėtų priklausyti vaikų priežiūros infrastruktūros sukūrimas, kuri būtų galima derinti drauge su iniciatyvomis, skatinančiomis su kaimo veikla susijusio smulkiojo verslo kūrimąsi;
- **labai mažų įmonių ir amatų kūrimas** gali remtis tradiciniais įgūdžiais arba reikalauti pasitelkti naujus sugebėjimus, visų pirma derinant juos su įrangos pirkimu, mokymu ir rengimu, padedančiu skatinti verslumą ir sukurti ūkinės veiklos pagrindus;
- **jaunimo supažindinimas su tradiciniais kaimo įgūdžiais** gali patenkinti turizmo, laisvalaikio, ekologinių paslaugų ir kokybiškų produktų paklausą;
- **IRT įsisavinimo ir paplitimo skatinimas.** IRT įsisavinimas ir paplitimas yra esminis kaimo vietovių veiklos įvairinimo, vietos vystymosi, vietos paslaugų teikimo ir e. aprėpties skatinimo elementas¹⁹. Masto ekonomiką galima pasiekti tik įgyvendinant **kaimo IRT iniciatyvas**, apimančias IT įrangą, darbą tinkle ir elektroninių įgūdžių mokymą bendruomenės struktūrose. Tokios iniciatyvos gali labai padidinti IT naudojimo lygį vietos ūkiuose ir kaimo versle, taip pat palengvinti e. verslo ir e. prekybos įsisavinimą. Vietovės trūkumams įveikti reikėtų visapusiškai išnaudoti interneto ir plačiąjuosčio ryšio teikiamas ir, pavyzdžiui, regioninių programų iš struktūrinių fondų remiamas galimybes;²⁰
- **atsinaujinančių energijos šaltinių teikimo ir naujoviškų naudojimo būdų kūrimas** gali prisidėti prie žemės ir miškų ūkio produktų naujų realizavimo rinkų sukūrimo, vietos paslaugų teikimo ir ūkinės veiklos kaime įvairinimo;
- **turizmo plėtojimo skatinimas.** Turizmas yra pagrindinis ekonomikos augimo šaltinis daugelyje kaimo vietovių. Dažnesnis **IRT** naudojimas **turizmo srityje** užsakymo, reklamos, rinkodaros, paslaugų dizaino ir laisvalaikio veiklos reikmėms gali padidinti lankytojų skaičių ir prailginti jų viešnagės trukmę, visų pirma kai IRT teikia jungtį su smulkesne infrastruktūra ir skatina kaimo turizmą;
- **vietos infrastruktūros atnaujinimas, visų pirma naujosiose valstybėse narėse.** Ateinančiais metais dideliems telekomunikacijų, transporto, energetikos ir vandens infrastruktūros objektams bus skirta daug investicijų. Iš struktūrinių fondų bus galima gauti didelę paramą įvairioms sritims, pradedant europiniais tinklais, baigiant susisiekimo su verslo ar mokslo parkais kūrimu. Siekiant visapusiškai išnaudoti daugybinės naudos poveikį darbo vietų kūrimui ir ekonomikos augimui, pagal kaimo plėtros programas remiami mažesni vietos infrastruktūros objektai gali atlikti pagrindinį vaidmenį susiedami šias esmines investicijas su veiklos įvairinimo vietos strategijomis, skirtomis žemės ūkio ir maisto sektoriaus potencialo plėtrai;

¹⁹

KOM(2005) 229 „i2010 – „Europos informacinė visuomenė augimui ir užimtumui skatinti“.

²⁰

KOM(2005) 24 „Dirbant kartu augimo ir darbo vietų labui. Nauja Lisabonos strategijos pradžia“, p. 29.

3.4. Vietos užimtumo ir veiklos įvairinimo gebėjimų stiprinimas

Gairė

4 kryptčiai (Leader programa) skirti ištekliai turėtų prisidėti prie 1 ir 2, o ypač – prie 3 krypties prioritetų, tačiau taip pat turėtų atlikti svarbų vaidmenį įgyvendinant *valdymo gerinimo prioritetą* ir pasitelkiant *kaimo vietovių vystymosi iš vidaus potencialą*.

Atsižvelgiant į vietos poreikius ir stipriosiomis pusėmis pagrįstą vietos plėtros strategiją, parama pagal Leader programos kryptį siūlo galimybę suderinti visus tris uždavinius – konkurencingumą, aplinkosaugą ir gyvenimo kokybę (veiklos įvairinimą). Ūkininkus, miškininkus ir kitus kaimo vietovių dalyvius apimantys integruoti požiūriai gali užtikrinti ir gerinti vietos gamtos ir kultūros paveldą, didinti ekologinį sąmoningumą ir investuoti bei skatinti savitus produktus, turizmą, atsinaujinančius išteklius ir energetiką.

Siekdamos įgyvendinti šiuos prioritetus, valstybės narės turėtų orientuoti paramą į tokius pagrindinius savo veiksmus:

- **vietos partnerystės gebėjimų stiprinimas**, aktyvaus skatinimo ir reklaminių įgūdžių įgijimas gali padėti sutelkti vietos potencialą;
- **privataus ir viešojo sektoriaus partnerystės skatinimas**. Visų pirma, Leader vaidmuo ir toliau išliks svarbus – skatinti naujoviškus požiūrius į kaimo plėtrą ir suburti privatųjį ir viešąjį sektorius;
- **bendradarbiavimo ir naujovių skatinimas**. Vietos iniciatyvos, tokios kaip Leader ir parama veiklos įvairinimui, gali atlikti esminį vaidmenį suburdamos žmones naujoms idėjoms ir požiūriams, skatindamos naujoves ir verslumą bei aprėptį ir vietos paslaugų teikimą. Veikiančios bendrijos gali padėti skleisti žinias, keitimąsi gera praktika ir kaimo produktų ir paslaugų naujovėmis;
- **vietos valdymo gerinimas**. Leader gali padėti puoselėti naujoviškus požiūrius, sujungiančius žemės ir miškų ūkį bei vietos ekonomiką, padėdama įvairinti ūkinės veiklos bazę ir sustiprinti kaimo vietovių socialinę ir ekonominę struktūrą.

3.5. Prioritetų perkėlimas į programas

Bendrijos kaimo plėtros prioritetų įgyvendinimui skirti ištekliai (neperžengiantys reglamentuojamų minimalių finansavimo ribų kiekvienai kryptčiai) priklausys nuo kiekvienos programos srities konkrečios padėties, stipriųjų ir silpnųjų jos pusių. Visi Bendrijos prioritetai ir jų indėlis įgyvendinant Lisabonos ir Geteborgo uždavinius turės būti pritaikyti valstybės narės kontekstui rengiant nacionalinį strateginį planą ir kaimo plėtros programas. Daugeliu atveju konkrečioms problemoms, susijusioms su žemės ūkio maisto produktų sektoriumi ar žemės ir miškų ūkio klimato ir geografinėmis sąlygomis, bus apibrėžti nacionaliniai ar regioniniai prioritetai. Kaimo vietovėms gali tekti spręsti tokius klausimus, kaip urbanizacijos spaudimas, nedarbas, atokumas ar nedidelis gyventojų tankis.

Gairė

Rengdamos savo nacionalines strategijas, valstybės narės turėtų užtikrinti maksimalią teigiamą sąveiką tarp skirtingų krypčių bei pačių jų viduje ir išvengti galimų prieštaravimų. Jos taip pat turėtų apgalvoti, kaip būtų galima atsižvelgti į kitas ES lygmeniu įgyvendinamas strategijas, pavyzdžiui, Ekologinio ūkininkavimo veiksmų planą²¹, naujausią Komisijos komunikatą dėl atsinaujinančios energijos²², naujausią Komisijos komunikatą dėl klimato kaitos²³ ir į būtinybę numatyti galimą jos poveikį ūkininkavimui ir miškininkystei bei į Komisijos ataskaitą apie ES miškininkystės strategiją²⁴ (galinčią padėti prisidėti tiek prie ekonomikos augimo ir užimtumo, tiek ir prie darnaus vystymosi uždavinių) ir būsimas temines aplinkos strategijas²⁵.

Valdžios ir politikos įgyvendinimo patobulinimui galima pasitelkti keletą ES ir valstybių narių lygmeniu turimų priemonių. Technine parama galima pasinaudoti kuriant europinius ir nacionalinius kaimo plėtros tinklus, kuriais suinteresuotos šalys galėtų keistis geriausia praktika ir patirtimi visais politikos formavimo, valdymo ir įgyvendinimo aspektais. Kad skirtingi dalyviai galėtų įsitraukti kiek įmanoma anksčiau, rengiant nacionalines strategijas reikėtų apmąstyti, o vėlesniais įgyvendinimo etapais suplanuoti informavimo bei viešumo veiklą.

3.6. Papildomumas su Bendrijos priemonėmis

Gairė

Reikia skatinti teigiamą sąveiką tarp struktūrinės, užimtumo ir kaimo plėtros politikos krypčių. Šioje plotmėje valstybės narės turėtų užtikrinti pagal ERPF, Sanglaudos fondą, ESF, Europos žuvininkystės fondą ir EŽŪFKP finansuotų veiksmų papildomumą ir suderinamumą konkrečioje teritorijoje ir veiklos srityje. Pagrindiniai skirtingų fondų remiamų veiksmų ir jų koordinavimo mechanizmų atskyrimo principai turėtų būti apibrėžti nacionalinėje strateginėje struktūroje (nacionaliniame strateginiame plane).

Investicijų į infrastruktūrą orientyru galėtų būti intervencijos dydis. Pavyzdžiui, investicijoms į transportą ir kitą infrastruktūrą valstybės narės ar regiono (subregiono) lygmeniu būtų naudojamos sanglaudos politikos priemonės, tuo tarpu vietos lygmeniu būtų galima pasinaudoti 3 krypties pagrindinių paslaugų priemone, užtikrinančia jungtį tarp vietos ir regiono lygmenų.

Žmogiškojo kapitalo plėtojimo srityje parama kaimo plėtrai būtų skirta ūkininkams ir ūkinės veiklos dalyviams, dalyvaujantiems ūkinės veiklos kaime įvairinimo iniciatyvose. Kaimo vietovių gyventojai galėtų gauti paramą taikant integruotą „iš apačios į viršų“ požiūrį. Veiksmai šiose srityse turėtų būti įgyvendinami visiškai laikantis Europos užimtumo strategijos uždavinių, išdėstytų Integruotose ekonomikos

²¹ KOM(2004) 415 galutinis

²² KOM(2004) 366 „Atsinaujinančios energijos dalis ES“.

²³ KOM(2005) 35 „Kaip užkirsti kelią klimato kaitai“.

²⁴ KOM(1998) 649 „Nauja miškininkystės strategija Europos Sąjungai“, KOM(2005) 84 galutinis „Ataskaita apie ES miškininkystės strategijos įgyvendinimą“.

²⁵ 2002 m. liepos 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas 1600/2002/EB, nustatantis šeštąją Bendrijos aplinkosaugos veiksmų programą, skirtas dirvožemio apsaugos, jūros aplinkos apsaugos ir išsaugojimo, tvaraus pesticidų naudojimo, oro taršos, miesto aplinkos, tvaraus išteklių naudojimo ir atliekų perdėrbimo klausimams.

augimo ir darbo vietų kūrimo gairėse, ir suderintų su veiksmais, vykdomais pagal Lisabonos proceso nacionalines reformos programas. Darbo programa „Švietimas ir mokymas 2010“ siekiama įgyvendinti Lisabonos tikslus švietimo ir mokymo srityse. Šios programos pagrindą sudarantis mokymasis visą gyvenimą yra taikomas visiems švietimo ir mokymosi lygmenims ir rūšims, įskaitant žemės ir miškų ūkio bei žemės ūkio maisto produktų sektorius.

4. ATSKAITOMYBĖS SISTEMA

Naujasis kaimo plėtros reglamentas numato vykdyti strateginę Bendrijos ir nacionalinių strategijų stebėseną. Pasiinktą pažangą apžvelgiančių ataskaitų pagrindą sudarys bendra stebėsenos ir įvertinimo struktūra, kurią reikės sukurti bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis.

Struktūroje bus numatytas ribotas rodiklių skaičius ir bendra metodologija. Ją papildys konkrečios programos rodikliai, atspindėsiantys kiekvienos programos srities specifiką.

Bendra rodiklių grupė leis susumuoti gautus produktus, rezultatus ir poveikį ES lygmeniu ir padės įvertinti pažangą siekiant Bendrijos prioritetų. Programavimo laikotarpio pradžioje apibrėžti pradiniai rodikliai leis įvertinti išeities padėtį ir sudarys pagrindą programos strategijai parengti.

Vertinimo veikla bus vykdoma nuolat ir programos lygmeniu susidės iš *ex-ante*, vidurio laikotarpio ir *ex-post* vertinimo bei kitos vertinimo veiklos, kuri bus laikoma naudinga programos valdymo ir poveikio tobulinimui. Vertinimus papildys teminiai tyrimai ir apibendrinantys vertinimai Bendrijos lygmeniu, taip pat Europos kaimo plėtros tinklo veikla, skirta mainams bei gebėjimų stiprinimui vertinimo tikslais valstybėse narėse. Geros praktikos ir vertinimo rezultatų mainai gali itin prisidėti prie kaimo plėtros veiksmingumo. Šiuo požiūriu, Europos tinklas turėtų atlikti pagrindinį kontaktų palengvinimo vaidmenį.